

synes det mig, Statskassen ogsaa strække sig, og saa vil jeg ogsaa finde, at den vil kunne strække sig betydelig mere, end det foreliggende Lovforslag foreslaar. Hvis det viser sig ifølge Loven, som jeg opfatter den, at det i højere Grad er en privat Historie, vil jeg ikke være med til at lade Staten tage et Rentetab eller at Staten skal lade sine Penge staa til en daarlign Sikkerhed hos Folk som ikke ere fattige. Men hvis det paa den anden Side lykkes at føre Loven over til at blive en Lov, der regulerer et Samfundsforhold paa en heldig Maade, skal De finde mig villig til at være med til at stemme for et saadant Lovforslag. Da skal De lige saa lidt mangle Socialdemokraterne, som De nogen Sinde har manglet dem, hvor det gjaldt om at føre vort Lands Erhvervskilder frem, saaledes at de kunde komme til at flyde rigeligt til Befolkningen og skabe større Lykke og Tilfredshed.

Den højtærede Finansminister udtalte som et Bevis paa den doktrinære Socialisme, at jeg havde talt om offentligt Fæste og om, at Staten skulde gøre det, og han paastod, at Staten vilde gøre det daarlign og dyrt. Den højtærede Finansminister lader til at være meget bange for sit eget tidligere Standpunkt. Han havde hørt en Landarbejder oppe i Aalborg, oven i Købet en Landarbejder, der sagde, at han var Socialdemokrat — det er der nu adskillige, der sige, uden at de ere det —, at det var galt; og denne Landarbejder har haft en saa mægtig Indflydelse paa den højtærede Finansminister, at han er bleven bange for sit tidligere Standpunkt, som var offentligt Fæste. Jeg tror ikke paa Spøgelser, men der er nogle, der møde os alle sammen paa vor Livsvandring, det er de gode Tanker og Forsætter, vi have haft, men som vi have forladt, ladt i Stikken, smidt til Side for at tage et nyt. Disse gode Tanker, disse gode Forsætter melde sig igen. De komme og forurolige en og forstyrre ens gode Samvittighed. Og denne lille Bog her, det er et saadant Spøgelse, som kommer en Gang imellem og foruroliger den højtærede Finansminister. Det er en af de gode Tanker, et af de gode Forsætter, den højtærede Finansminister i sin Tid har haft, men som han har forladt. Jeg vil næsten sige skammelig forraadt og sat til Side for ny Forbindelser. Men det gaar ham, som det altid gaar, at det kommer igen. Man kan mane dem ned, man kan søge at skyde dem fra sig, men de komme igen, og saaledes gik det ogsaa, den Gang den højtærede Finans-

minister skulde skrive dette Forslag. Saa kom de gamle Tanker, det gamle Forsæt i den stille Time og stillede sig frem for ham og bebrejdede ham, at han havde forladt dem, havde glemt dem. Saa sagde den højtærede Finansminister: noget maa jeg gøre. Jeg maa se at komme paa Akkord med dem. Og saa gjorde han dette, som han før udtalte i sit Foredrag, at han i det foreliggende Forslag aabnede Adgang til Fæste. Men det var slet ikke det, den højtærede Finansminister vilde den Gang. Denne Bog hedder ikke: Privat Fæste, privat Foreningsfæste eller noget som helst andet privat Fæste, den hedder offentligt Fæste. Det var den Gang den højtærede Finansministers Tanke. Det var Samfunds-fæste, saaledes at de Mænd, som gik ind til et saadant Fæste, følte, at de vare selv en Del af det Samfund, hvoraf de vare afhængige, og hvortil de havde bundet sig. Det, som nu den højtærede Minister, ligesom for at dulme sin Samvittighed, har sat ind i Lovforslaget, er ikke offentligt Fæste. Det kan aldrig blive det. Det kan ikke fortolkes derhen, om saa den højtærede Finansminister gør sig al mulig Umage derfor. Det kan ikke blive noget Udtryk for den klare Tanke, der er nedlagt i denne Bog.

Det Fæste, hvorm den højtærede Finansminister her fremsætter Forslag, er et Fæste til en vilkaarlig privat Forening med vilkaarlige Medlemmer, det er noget ganske andet end et offentligt Fæste. Den højtærede Minister udtalte ogsaa som et Bevis paa min Konservatisme, at jeg havde sagt disse Ord, at det var næsten værre — jeg sagde ikke, at det var værre — end Enkeltmandsfæste. Det var næsten værre end det gamle Fæste; thi det vilde blive et Flertalsfæste. Det vilde blive mange Herrer i Stedet for een. Naar det er et offentligt Fæste som det, den højtærede Finansminister foreslog, er der ogsaa mange Herrer, men de Herrer ere dog kun een alligevel, thi det er et Samfund med mange Medlemmer, bundne sammen ved fælles Samfundsinteresser. Men det Fæste, hvorm der her er Tale, vil blive til en Forening, hvis Medlemmer ere aldeles vilkaarlig valgte, og som vælge sig selv uden noget andet Tilsyn end det, Ministeren kan føre derigennem, at han kan se Love, Kontrakter, Skøder og Ejendommenes Papirer efter. Hvad det angaar at føre Tilsyn paa Grundlag af de Papirer, hvorefter Ejendommen er indkøbt eller skal indkøbes, har jeg tidligere udtalt — og det er ogsaa fremhævet sidst